

Tilburg University

Review of the book *Taal en teken*

Sarot, M.

Published in:
Nederlands Theologisch Tijdschrift

Publication date:
2000

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):

Sarot, M. (2000). Review of the book *Taal en teken: Een historisch-systematische inleiding in de taal filosofie*, W.A. de Pater, P. Swiggers, 2000, 9023235622. *Nederlands Theologisch Tijdschrift*, 54(4), 363-364.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Preprint

W.A. de Pater & P. Swiggers, *Taal en teken: Een historisch-systematische inleiding in de taalfilosofie*, Assen, Van Gorcum, 2000; 466 pp., f 59,50, ISBN 9023235622.

Deze inleiding is gebaseerd op een cursus die De Pater vóór zijn emeritaat zo'n twintig jaar in Leuven gaf. De Pater en Swiggers (hoogleraar aan de Faculteit Letteren te Leuven) hebben deze herziening op ambitieuze wijze ter hand genomen, en wat nu voorligt is een actueel, helder (maar niet eenvoudig), goed gedocumenteerd handboek. De combinatie van de invalshoeken van filosofie en linguïstiek is bij sommige onderwerpen zeer vruchtbaar. De auteurs hebben geen volledigheid nagestreefd, maar duidelijke keuzes gemaakt. Binnen het op deze wijze afgebakende terrein gaan zij echter zeer grondig te werk. In hfst. 1 (16-53) onderscheiden zij tussen drie vormen van taalfilosofie: (a) filosofie van de linguïstiek (in de zin van filosofie van dit specifieke wetenschapsgebied), (b) linguïstische filosofie (in de zin van filosofie op basis van de taal; hieronder vallen zowel analytische als hermeneutische benaderingen) en (c) filosofie van de taal in engere zin (d.w.z. filosofie die de taal als voorwerp heeft). Hoewel deze indeling geen schoonheidsprijs verdient ([a] en [c] betreffen een object, [b] een methode), laten de auteurs in een uitgebreid overzicht van de literatuur zien dat zij wel werkbaar is. Hfst. 2 (55-162) is een ware *tour de force*: de auteurs beschrijven hier de geschiedenis van de taalfilosofie ingebed in de bredere context van de geschiedenis van de semiotiek. Hfst. 3 gaat over de samenhang van taal en denken, meer bijzonder over de stelling van de relativiteit, oorspronkelijk geformuleerd door Wilhelm von Humboldt en in de brede discussie ingebracht door Edward Sapir en Benjamin Lee Whorf. Volgens deze Sapir-Whorf hypothese is kennis van de wereld relatief aan de taal van de kenner. De conceptuele structuren van een taal bepalen dan wat wij kunnen denken: als in een taal geen onderscheid tussen verleden en toekomst in de ons bekende zin wordt gemaakt, kan iemand die slechts die taal spreekt dat onderscheid ook niet denken. De auteurs beschrijven de wordingsgeschiedenis van deze hypothese, schetsen uitvoerig de methodologische problemen die zich voordoen bij de toetsing ervan, en introduceren de ermee verbonden wijsgerige problemen. Tenslotte komen zij, in aansluiting bij Helmut Gipper, tot een voorzichtige eindconclusie, die zich laat samenvatten als: wel relativiteit, geen relativisme. Hfst. 4 (261-364) geeft een uitvoerige analyse en vergelijking van theorieën over verwijzing. Tegenover elkaar staan de descriptieve theorie (Frege, Russell en Searle) en de denotatieve theorie (Kripke, Putnam). Wat soortnamen betreft, betogen de auteurs dat voor nominale soortnamen (namen van niet-natuurlijke, puur conventionele soorten), het descriptieve model gelijk heeft, terwijl voor natuurlijke soortnamen het denotatieve model te prefereren is. Wat eigennamen betreft, proberen zij een brug te slaan tussen Frege en Kripke in een descriptief-causale theorie: wij verwijzen met eigennamen naar referenten waarvan wij wel iets moeten weten, zónder dat deze namen daarom betekenis hebben. In de slotbeschouwing geven de auteurs een kort overzicht van verschillende betekenistheorieën, waarin het onderscheid tussen interne theorieën (zoals Wittgenstein I) en externe theorieën (zoals Wittgenstein II) centraal staat. Dit is een zeer erudiet handboek dat in kort bestek zeer veel informatie verschaft. Van de docent die dit boek met vrucht in het universitair onderwijs wil gebruiken wordt echter veel gevraagd. Het boek is weliswaar helder geschreven, maar is – vooral ten gevolge van de gedetailleerde historische overzichten – toch zeer complex. Daarbij komt dat het vooral gericht is op de overdracht van kennis, niet op het aanleren van vaardigheden. Daartoe zal de docent in de colleges een behoorlijke vertaalslag moeten maken. Een theoloog had graag meer aandacht voor hermeneutiek, analogie en metaforie gezien. Niettemin een zeer waardevolle inleiding.

Marcel Sarot